

*Aangeboden aan het ND en daar gepubliceerd op 1 sept. 2011
met licht gewijzigd intro onder de titel: 'Nascholing predikant rammelt'*

Klaas-Willem de Jong (predikant PG Leidsche Rijn Oost)

/Op 1 september neemt de Protestantse Kerk afscheid van het geregelde studieverlof voor predikanten. Daar komt voortgezette nascholing voor in de plaats. /

//

Toen ik ruim twintig jaar geleden predikant werd, moest in veel gemeenten het studieverlof nog bevochten worden. Menig kerkenraad vond het maar een dure kostenpost. Men zag er lang niet altijd de zin van in. Inmiddels is het studieverlof ingeburgerd. Ook kerkordelijk is het stevig verankerd. Het is een recht geworden, behorend tot de secundaire arbeidsvoorwaarden van de predikant.

Toch is in al die jaren de kritiek nooit helemaal verstomd. Is de regeling niet te vrijblijvend? Nog altijd doen verhalen de ronde van voettochten, een maand naar Taizé en meer minder goed controleerbare invullingen van de studie. Nu waren er in de verschillende regelingen wel controlemechanismen ingebouwd, maar die lijken slechts in beperkte mate gefunctioneerd te hebben. Lijken: er bestaat geen hard cijfermateriaal. Los van de beperkte controle, wie bijvoorbeeld geen zin had om zich bij te scholen in exegese, hoefde dat ook niet. Het moest wel ergens over gaan, maar de onderwerpkeuze was vrij.

Predikanten hadden hiermee meer vrijheid dan andere academische beroepsgroepen. Artsen en advocaten, om er twee te noemen, kennen vormen van verplichte nascholing. Op deze wijze proberen de beroepsorganisaties de kwaliteit te waarborgen. Het kwaliteitsargument heeft ook een belangrijke rol gespeeld in de beslissing om het studieverlof in te ruilen voor voortgezette nascholing. Het 'voortgezette' laat al zien, dat het in een breder kader staat, dat van de Permanente Educatie voor predikanten (en kerkelijk werkers). Na de bevestiging in het ambt krijgt de nieuwe predikant in het eerste jaar werkbegeleiding van een ervaren collega. In de daarop volgende jaren is er 'nascholing' met een aantal verplichte cursussen. In het zesde jaar start dan de voorgezette nascholing.

**

De totale studietijd bij de voorgetzette nascholing blijft dezelfde als bij het studieverlof: 520 uur ofwel 13 weken in vijf jaar. Een fulltimer heeft 100 uren om geheel zelf in te vullen. De resterende 420 uur moet worden besteed aan erkende cursussen. De helft, 210 uur, is verplicht: Bijbelse, systematische en praktische theologie, elk voor 70 uur. De andere helft kan de predikant vrij invullen, als het maar om door de kerk erkende cursussen gaat. Ook is het mogelijk een artikel of zelfs boek te schrijven, zolang het van voldoende niveau en omvang is. In principe zullen de cursussen verspreid over vijf jaar gevolgd moeten worden.

Er zijn een paar kritische vragen te stellen. Het lijkt erop dat de nieuwe regeling nog maar beperkte bekendheid geniet. In november 2010 ontvingen belanghebbenden als kerkenraden en predikanten een circulaire, maar verder is het nagenoeg stil gebleven. Inmiddels nemen de signalen 'uit het veld' toe dat men bepaald niet gelukkig is met de nieuwe opzet. Het nieuwe systeem wordt per 1 september van dit jaar ingevoerd. Toch heeft de synode nog niet definitief besloten tot afschaffing van het klassieke studieverlof en de invoering van Permanente Educatie. De classes en daarmee het grondvlak van de kerk moeten eerst nog hun visie geven. Pas daarna kan de synode een eindoordeel geven. Door vroegtijdige invoering frustreert de kerkelijke leiding de oordeelsvorming van het grondvlak.

Ook voor het overige is invoering van Permanente Educatie voorbarig. Het ontbreekt aan een stevig onderzoek waarin het klassieke studieverlof nader onder de loep genomen wordt, alternatieven worden gewogen, enzovoort. Dat is van groot belang, omdat Permanente Educatie in verschillende opzichten veel gaat kosten, zowel in financieel als administratief opzicht. Pas als de voor- en nadelen van het bestaande systeem van studieverlof goed in kaart zijn gebracht, kan een verantwoorde afweging worden gemaakt met Permanente Educatie en voortgezette nascholing.

Van mogen naar moeten

Het zal duidelijk zijn: de tijd van het vrije studieverlof is radicaal voorbij. Maar: is men niet van het ene in het andere uiterste vervallen? Voor vrij een goed theologisch boek lezen blijft nu nauwelijks tijd over. Verder is de regeling behoorlijk gedetailleerd en kan als onnodig betuttelend ervaren worden. Het 'mogen' van het studieverlof gaat

ongemerkt over het in het 'moeten' van de voortgezette nascholing.

Iedere predikant moet een persoonlijk ontwikkelingsplan schrijven. Dat dient overlegd te worden met de eigen kerkenraad en toegestuurd aan het breed moderamen van de classis. In het plan moet de predikant zijn eigen zwaktes en daarmee verbonden leerbehoeften aangeven. De predikant neemt hiermee een zeer groot risico. Wat gebeurt er met zijn persoonlijk plan als er problemen ontstaan? Het is wachten op de eerste die stelt: 'Kijk, de dominee heeft zelf al aangegeven dat dit een zwak punt van hem is.' Bovendien neemt door het persoonlijk ontwikkelingsplan de invloed van de kerkenraad op de predikant toe. Tezamen met andere ontwikkelingen leidt dit tot afbraak van de eigen rechtspositie die de predikant heeft.

Open einde

Wat gebeurt er met de predikant die niet aan zijn verplichtingen voldoet? De circulaire meldt: 'Niet voldoen aan deze verplichting kan tot verlies van de bevoegdheid leiden.' Dat lijkt helder. Het is blijkbaar de bedoeling dat een predikant dan van zijn gemeente wordt losgemaakt. Maar wat als een gemeente dat niet zou willen? En wat houden de verplichtingen precies in? Hoort het maken van het persoonlijk ontwikkelingsplan daarbij? Wat te doen met allerhande twijfelgevallen, bijvoorbeeld als een predikant door ziekte niet alles heeft gedaan wat hij had moeten doen? Mijns inziens moet dit alles helder zijn vóór tot invoering wordt overgegaan.

Laatste kans

Het besluit van de synode tot invoering van Permanente Educatie moet nog in de kerkorde van de PKN worden geïmplementeerd. Er is alle reden om de invoering van de Permanente Educatie en meer in het bijzonder de voortgezette nascholing uit te stellen. Op dit moment worden de classes gevraagd hierover hun opvattingen te geven. Langs deze weg kunnen critici toch nog gehoor vinden voor hun bezwaren. Het is te hopen dat de synode zal luisteren. Het huidige voorstel is kwalitatief onder de maat.